

Sanja Struna

Vrnitev v evropsko srce azijskega žanrskega filma

24. FEFF – FESTIVAL
DALJNOVZHODNEGA FILMA, UDINE

22.–30. APRIL 2022

Prva korenina festivala, ki si je za svoje srce izbral Udine (Videm), je pognala pred 24 leti iz želje po ustanovitvi novega žanrskega festivala, ki bil širil obzorja prebivalcev Furlanije – Julijske krajine. V iskanju fokusa za festival je pogled na Daljni zahod zaradi navdušenja ekipe nad romantično kriminalko **Chungking Express** (Chung Hing sam lam, 1994, Wong Kar Wai) najprej pritegnil Hongkong; ta je postal fokus prve edicije na novo ustvarjenega *Festivala daljnovzhodnega filma (Udine Far East Film Festival – FEFF)* leta 1999.

Naslednjih 20 let je festival *FEFF* rasel vzporedno in simbiozno s prepoznavnostjo in popularnostjo azijskega filma na Zahodu; ni naključje, da med redne goste festivala štejejo filmske legende, kot so Johnnie To, Peter Ho-sun Chan in zdaj že pokojni Ringo Lam. Pred svoje platno so zvabili svetovna imena, kot je Jackie Chan, in nudili platformo danes tudi širši publiki znanim režiserjem, ko so ti še iskali svoje evropsko občinstvo – med njimi sta Kim Jee-won in Park Chan-wook.

Do leta 2019 so Udine veljale za priljubljeno filmsko letovišče za filmske in kulturne entuziaste in strokovnjake; kraj, kjer na svoj *gelato* v vrsti čakaš pred enim najbolj znanih korejskih igralcev, nato pa se en za drugim odpravita na projekcijo filma, v kateri slednji igra glavno vlogo. Kraj,

kjer trepetajoč japonski študent filma z rokami objema svoja kolena, da ne bi med pitjem *espressa* za sosednjo mizo zmotil svojega najljubšega režiserja (vendar zbere pogum in dobi tako avtoogram kot nekaj spodbudnih besed). Kraj, kjer se utrujena filmska novinarka po treh zaporednih intervjujih vrže na travo pred Teatro Nuovo in svoj obraz nastavi aprilskemu soncu – med mežikanjem pa ugotovi, da sta enako storili režiserka in igralka, s katerima je ravnokar zaključila intervju. Kraj, kjer v miru spiješ kozarec slovenskega refoška in se potem odpraviš na polnočno filmsko pretepanje v akcijskem filmu, ki si ga z veseljem ogledaš že desetič – tokrat v restavrirani obliki in na velikem platnu ... no, in potem se je zgodilo leto 2020.

Pandemija koronavirusa je 22. edicijo *FEFF* prestavila na splet, vendar se ekipa ni dala; za 23. izdajo so zamenjali termin in julija 2021 izvedli hibridni festival s projekcijami filmov zvečer na prostem in v eni od najbolj prostornih kinodvoran v Udinah, medtem ko je večina gostov zunaj Italije festival lahko spremljala samo prek spleta in platforme *mymovies.it*.

Energična ekipa festivala v času pandemije seveda ni počivala in prvotni festivalski temelji so dobili tudi nekaj izboljšav. Konec aprila letos so se tako ponovno odprla vrata ljubljene Teatra Nuovo (in sekundarne

lokacije, kina Visionario), v glavni dvorani katerega so letos premierno (13 svetovnih premier, 18 mednarodnih premier in 11 evropskih premier) predvajali 72 težko pričakovanih filmov iz 15 azijskih držav. Na rdeči preprogi se je zvrstila vrsta gostov, čeprav se je vpliv pandemije prav pri številu slednjih še vedno močno poznal.

Vsem, ki smo na festival pripotovali iz drugih držav, je dodatno pričakovanje predstavljalo obljubljeni obisk častnega gosta in napovedanega dobitnika nagrade murva (Mulberry) za življenjsko delo – vsestranskega umetnika in legende japonskega filma, Takeshija Kitana. Kitano je svojo kariero v 70. letih začel kot del komičnega manzai dueta *Tsū Bīto* (sl. Dva udarca) in jo najprej v 80. razširil kot televizijski voditelj z zdaj kultno oddajo **Fūun! Takeshi-jō** (sl. Turbulentno! Takeshijev grad), nato pa, po spletu okoliščin, kot režiser. Film **Nasilni policaj** (Sono otoko, kyōbō ni tsuki, 1989) je dotedanje Kitanove komične vloge gangsterjev in policajev potisnil na drugo stran in zanj pomenil prelomnico. Že leta 1993 je Kitano napisal in režiral, pa tudi odigral glavno vlogo v filmu **Sonatina** (Sonatine), ki je po premieri v *Cannesu* Kitano kot filmskega ustvarjalca popeljal pod svetovne žaromete. Leta 1997 je njegov uspeh zacementiral beneški zlati lev za film **Ognjemet** (Hana-bi), za katerega je Kitano spet napisal scenarij, ga produciral, režiral in

v njem odigral glavno vlogo. Seveda pa to ne pomeni, da Kitano ni več sodeloval pri filmskih projektih, ki niso nastali pod njegovimi prsti. Vsem, ki jim je frustracija med pandemijo pomagala hladiti nasilje v Netflixovi stvaritvi **Igra lignja** (Ojning-eo geim, 2021), je priporočen ogled kulturne klasike **Battle Royale** (2000, Kinji Fukasaku), v kateri Kitano odigra ključno vlogo. Med milenijskimi projekti japonskega renesančnega moža je nujno treba omeniti samurajsko akcijsko dramo **Zatoichi** (Zatōichi, 2003), ki je Kitano znova prinesla mednarodno priznanje, vključno s srebrnim beneškim levom za najboljšo režijo. Večino omenjenih projektov si je bilo v Udinah letos mogoče ogledati na velikem platnu, in le predstavljate si lahko razočaranje, ki je sledilo, ko je Takeshi Kitano dobesedno na dan odhoda svoj obisk na festivalu *FEFF* odpovedal.

Ob množici prikazanih filmov so se zvrstili številni pogovori z avtorji, med katerimi je bila rdeča nit, brez presenečenja, pandemija in njen vpliv na filmsko industrijo. Ta je še dodatno obremenila filmsko produkcijo v malih državah, kot sta Malezija in Laos, ki so se morale že prej boriti za obstoj in so ravno dobile dovolj prepoznavnosti in vetra v krila, nato pa so se zaradi striktnih ukrepov znašle v brezvetrju. Iz omenjenih dveh, pa tudi iz drugih azijskih držav, prihajajo uniformna poročila o premiku filmske ponudbe na lokalne in globalne pretočne platforme. Izjemi sta Kitajska in Japonska, ki sta v zadnjih dveh letih še okrepili prisotnost domačih produkcij na svojih tleh, Kitajski pa je uspelo, da se je kot filmski trg prebila na prvo mesto na svetu in po desetletjih truda krono izmaknila Hollywoodu. Na drugi strani je pandemija močno prizadela Južno Korejo, in to ravno v času, ko je južnokorejskim filmom končno uspel preboj do *mainstream* občinstva. Po uspehu **Parazita** (Gisaengchung, 2019, Bong Joon-ho) je bilo v delu več kot 60 visokobudžetnih korejskih filmov, katerih vstop

na trg je bil z začetkom pandemije zamrznjen za nedoločen čas – do danes jih je luč kinodvoran ugledala le slaba peščica.

V Južni Koreji, ki je še leta 2019 držala svetovni rekord za obisk kinodvoran glede na število prebivalcev (4,37 na prebivalca), je namreč glavno merilo za uspeh t. i. 10-milijonti obisk oziroma prodanih 10 milijonov filmskih vstopnic – prodaja, ki je potrebna za pokritje stroškov produkcije. Primer tega je tudi na festivalu *FEFF* predvajana akcijska drama **Pobeg iz Mogadiša** (Mogadisyu, 2021, Ryou Seung-wan). Film temelji na resničnih dogodkih in pripoveduje zgodbo južno- in severnokorejskih diplomatov, ki se leta 1991 znajdejo v središču dogajanja in skorajda brez možnosti za umik med izbruhom vojne v Somaliji. Film je bil posnet na Madagaskarju in ima zasedbo igralcev najvišjega ranga; za povrh je okronan z izpiljenimi akcijskimi prizori in posnet po liniji najvišje kakovosti, tudi v okviru računalniške grafike. Ryou je s produkcijo zaključil le nekaj tednov pred izbruhom pandemije; film s tako drago produkcijo pa bi moral za pokritje stroškov prodati najmanj 6 milijonov vstopnic. Namesto načrtovane premiere je bil film »poslan na klop«, dokler ni južnokorejska vlada za omilitev posledic pandemije sprejela ukrep, ki je vsaj za leto 2021 ustvarjalcem zagotovil 100 % dobiček od prodaje, do povrnitve stroškov; Ryou je svoj film poslal v kinematografe in s 3,6 milijona prodanih kart za las pokrnil vložek. Istočasno je svoj film okronal za *blockbuster* poletja 2021, navdušene stoječe ovacije pa je prejel tudi po predvajanju v Udinah.

Med filme, ki so bili po prejemu programa v Udinah najtežje pričakovani, se uvrščajo še **Posebna pošiljka** (Special Delivery, 2022, Park Dae-min), v katerem mlada profesionalna voznica pred skorumpiranim policistom poskuša rešiti majhnega dečka. Akcijski prizori so neverjetno dobro izpeljani, Park So-dam pa navduši še z eno platjo svojega igralskega talenta.

Metamorfozo svojega talenta je izvedel tudi eden iz svete korejske igralske trojice (Lee-Hwang-Song), Hwang Jung-min: v filmu **Talec: Pogrešan zvezdnik** (Injil, 2021, Pil Gam-seong) odigra verzijo sebe kot igralca, ki si ga za talca vzame tolpa neusmiljenih kriminalcev. Film presenetljivo uspešno niha med nasiljem in humorjem in obdrži pozornost gledalcev vse do zadnje sekunde. Slednje drži tudi za politični triler, še en film, ki izvor črpa iz dejanskega dogodka – predsedniških volitev leta 1971, ki jih je avtokrat Park Chung-hee skorajda izgubil, saj se je iz ozadja kot protikandidat vzdignil Kim Dae-jung (pozneje je bil izvoljen za mandat 8. predsednika Republike Koreje med letoma 1997 in 2003). **Kingmaker** (2022, Sung Hyun) je stilistično izvrsten; poleg odlične igre pa rdečo nit zgodbi nudijo odnosi med liki, sploh tisti med igralcema Sol Kyung-gujem kot kandidatom Kimom in Lee Sun-kyunom kot njegovim problematičnim, a genialnim svetovalcem Seo-jem.

Splošno gledano je bil južnokorejski filmski nabor v Udinah med najmočnejšimi. To dokazuje tudi dejstvo, da je nagrado zlata murva (Golden Mulberry) za najboljši film po izboru občinstva prejel **Čudež: Pisma predsedniku** (Gi-Juk, 2021, Lee Jang-hoon). Film podaja fikcionalizirano zgodbo o resničnem nastanku prve železniške postaje v Koreji v privatni lasti, ki so jo zgradili lokalni prebivalci leta 1988. Yangwon je odročno mesto s slabimi cestnimi povezavami; v osemdesetih so železniški tiri, ki so brez postaje vodili skozi mesto, predstavljali edini način za dostop in izstop iz mesta. Zaradi nepredvidljivih urnikov vožnje vlakov je pot po tirih privedla do več smrtnih izidov; meščani so v Modro hišo zato predsedniku Južne Koreje poslali več kot 50 pisem s prošnjami za izgradnjo železniške postaje. Film prevevata nostalgija in melanholija, Lee pa ga je začinil z odličnim razmerjem topline in humorja, ki postajata njegov prepoznavni znak.



**

Vse, ki vas zanima odkrivanje korejske produkcije, lahko razveselimo z informacijo, da si bo nekatere v tekstu omenjene filme mogoče ogledati tudi v Sloveniji, in sicer septembra na **Tednu korejskega filma**, ki se bo tokrat s spleta preselil v Kinodvor.